

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

*Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив*

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

STATUS AND CHANGES IN THE MICROENVIRONMENT AND DEVELOPMENT OF THE HOTEL BUSINESS BEFORE AND AFTER THE EMERGENCE OF THE COVID-19 PANDEMIC

Stefan Stefanov

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: The COVID-19 pandemic, the subsequent economic, social and health crisis, and in 2022 the war in Ukraine are undoubtedly some of the most important factors that have influenced the development of our economy. Tourism, and in particular the hotel business, was one of the first to suffer serious losses and which needed rapid restructuring to meet the challenges of these force majeure circumstances that have overtaken the world and our country. In order to see the scale of the changes caused by the pandemic and the war, this article compares the macroeconomic conditions and the state of the hotel business for the period up to 2019, i.e. until the onset of COVID-19 and beyond. On the basis of the research, the conclusion is reached that regardless of the scale of the disaster and the negative impact on the hotel business, the latter adjusts according to the situation, but in general the macro environment in Bulgaria still does not offer conditions for sustainable development and there is no potential for the transformation of the economy and the hotel business, respectively, in the direction of increasing productivity and achieving sustainable growth in the next few years.

Keywords: hotel business, microenvironment, GDP, COVID-19.

СЪСТОЯНИЕ И ПРОМЕНИ В МИКРОСРЕДАТА И РАЗВИТИЕТО НА ХОТЕЛИЕРСКИЯ БИЗНЕС ПРЕДИ И СЛЕД ПОЯВАТА НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19

Стефан Стефанов

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Резюме: Пандемията COVID-19, последвалата икономическа, социална и здравна криза, а през 2022 г. войната в Украйна несъмнено са едни от най-важните фактори повлияли върху развитието на икономиката ни. Туризмът и в частност хотелиерският бизнес е един от първите, който понесе сериозни загуби и който се нуждаеше от бързо преустройство за да се посрещнат предизвикателствата на тези форсмажорни обстоятелства, застигнали света и нашата страна. За да се види мащаба на промените, предизвикани от пандемията и войната, в настоящата статия се прави сравнителна характеристика на макроикономическите условия и състоянието на хотелиерския бизнес за периода до 2019 година, т.е. до възникването на COVID-19 и след това. На базата на изследването се достига до извода, че независимо от мащаба на бедствието и негативното отражение върху хотелиерския бизнес, последният се нагажда според ситуацията, но като цяло макросредата в България все още не предлага условия за устойчиво развитие и няма изграден потенциал за преобразуване на икономиката и респективно хотелиерския бизнес в посока повишаване на производителността и постигане на устойчив растеж в близките няколко години.

Ключови думи: хотелиерски бизнес, микросреда, БВП, COVID-19

УВОД

Известно е, че пандемията COVID-19 даде сериозно отражение върху цялостната макро и микросреда във всички икономики в света. Има сектори на икономиката, които първи понесоха удара, други които затвориха и фалираха, а трети се възползваха от създалата се ситуация. Хотелиерския бизнес е от първите, които понесоха удара и то още през 2019 година в началото на туристическия сезон.

За да се види какви са отраженията и как се справя хотелиерския бизнес не само с пандемията, а и с появилата се след това икономическа, социална, здравна криза, а пък през 2022 година и война в Украйна, е необходимо да погледнем и анализираме някои макроикономически индикатора и да направим съпоставка на двата периода – преди и след пандемията.

МАКРОИКОНОМИЧЕСКИТЕ УСЛОВИЯ И СЪСТОЯНИЕТО НА ХОТЕЛИЕРСКИЯ СЕКТОР ПРЕДИ ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19

Анализът върху степента на стабилност в развитието на българската икономика се основава на мониторинг по макроикономическа среда и политика и външната бизнес среда, стабилност на институциите, както и обвързаните с тях индикатори.

В табл. 1 са посочени основните макроикономически показатели за един период от 4 години. Първите две години 2018 и 2019 са години преди същинското проявление на пандемията, при все, че тя бе обявена още в средата на март 2019 г., но в крайните данни на 2019г. намират отражение и показатели от преди нейното съществуване. А 2020 и 2021 година са белязани от пандемията и там най-добре се вижда нейното отражение в макромасщаб.

Таблица 1. Макроикономическата стабилност в България преди и по време на пандемията от COVID – 19

Основни макро показатели	2018	2019	2020	2021
Реален сектор				
Брутен вътрешен продукт на глава от населението в евро	5,784	5,937	4,330	5,776
Брутен вътрешен продукт в млрд. евро	41.9	42.8	40.3	42.1
Икономически растеж (БВП, год. промяна в %)	0.5	1.0	2.6	3.9
Потребление (год. промяна в %)	-2.5	2.7	4.3	3.5
Инвестиции (год. промяна в %)	0.3	3.4	2.7	-6.6
Индустриално производство (год. промяна в %)	-0.2	1.8	2.9	2.7
Продажби – търговия на дребно (год. промяна в %)	2.9	9.2	9.8	3.1
Процент на безработица	10.9	10.0	11.2	5.0
Инфлация (по РРІ, год. промяна в %)	-1.3	-0.9	-1.7	-2.9
Търговски баланс, в млрд. евро	-2.0	-2.6	-2.4	-2.0
Експорт (год. промяна в %)	6.9	-0.5	3.9	3.4
Импорт (год. промяна в %)	2.1	-1.6	2.1	-2.8
Финансов сектор				
Платежен баланс (в % от БВП)	-0.3	-3.9	-1.0	0.1
Държавен дълг (в % от БВП)	18.0	24.0	23.0	27.0
Баланс по текуща сметка, в млрд. евро	0.5	0.0	0.0	1.1
Външен дълг в % от БВП	88.0	91.9	74.0	71.1

Източник: <https://tradingeconomics.com/bulgaria/gdp-growth>

България излиза от финансовата криза 2008-2010 година и постепенно подобрява икономическите и финансовите си показатели. Икономическите анализи показват, че 2018-та година се явява четвъртата поред със сравнително висок растеж на brutния вътрешен продукт на страната (БВП). Вътрешното търсене нараства с ускорени темпове като висок растеж се отчита както при частното и публичното потребление, така и при инвестициите. БВП се увеличава реално с 3.1%, в сравнение с 3.8% през 2017 г. Коефициентът на безработица достига до исторически най-ниското си ниво от 5.2%¹. Доверието на потребителите и в частност очакванията им за заетост нарастват до нива, които надхвърлят предкризисните.

Малките и средни предприятия (МСП) имат изключително значение за определени сектори на икономиката, в които генерират голяма част от добавената стойност. Някои сектори са доминирани от МСП поради своята специфика, като „Операции с недвижими имоти“ (98,1%) и в основополагащи сектори, като „Търговия“ добавената стойност от МСП е 82,3%, в „Строителство“ (85,8%), а в „Хотелиерство и ресторантьорство“ 87,0%.

¹ Икономиката на България 2020, УНСС,
https://www.unwe.bg/Uploads/IEP/iep_1d1a1_2020_Икономиката_на_България.pdf

Таблица 2. Относителен дял на добавената стойност по факторни разходи в МСП по икономически дейности (% , НКИД 2008) до началото на пандемията от COVID - 19

Сектори	2015	2016	2017	2018	2019
Добивна промишленост	0,6%	0,5%	0,7%	0,5%	0,7%
Преработваща промишленост	21,3%	21,9%	21,1%	21,0%	19,9%
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	5,7%	5,5%	4,6%	3,9%	4,1%
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	1,0%	0,9%	0,9%	0,9%	0,9%
Строителство	8,8%	7,3%	7,7%	8,4%	8,8%
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	28,9%	28,5%	28,5%	27,5%	27,1%
Транспорт, складиране и пощи	7,3%	7,5%	7,3%	7,1%	7,0%
Хотелиерство и ресторантьорство	3,9%	4,5%	4,6%	4,4%	4,5%
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	6,9%	7,6%	8,3%	8,8%	9,7%
Операции с недвижими имоти*	4,0%	4,1%	4,5%	5,2%	4,2%
Професионални дейности и научни изследвания	8,3%	8,2%	8,2%	8,3%	9,1%
Административни и спомагателни дейности	3,1%	3,3%	3,5%	3,7%	3,9%
Ремонт на компютърна техника, на лични и домакински вещи*	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%

Източник: НСИ, Собствени изчисления

Може да се каже, че през 2018 г. външната среда е изключително динамична. Глобалният икономически растеж достига 3.7%, но остава под очакваните темпове, докато растежът в Европейския съюз (1.9%) е по-нисък както от прогнозирания, така и от реализирания през 2017 г.²

През 2019 г. брутният вътрешен продукт (БВП) на България нараства с 3.4%, продължавайки започналата от 2015 г. тенденция на сравнително висок икономически растеж. Ускорението на темпа на икономически растеж в България през 2019 г., е постигнато в условия на *нестабилна външна среда, характеризираща се с търговски спорове и редица протекционистки мерки*. Растежът в Европейския съюз от 1.5% също е по-нисък както от прогнозирания, така и от реализирания през 2018 г. През 2019 г. по данни на НСИ икономически активните предприятия наброяват 349,7 хил., като броят им се запазва относително стабилен през годините. За сравнение с предходната 2018 г. се наблюдава спад с минималните 0,8%.

През 2019 г. номиналният растеж на разходите за труд на единица продукция се забавя до 3.4%, при 5.9% през 2018 г. Годишната инфлация в края на 2019 г. е 3.1%³. През по-голямата част 2019 г. *външните фактори* за нарастване на потребителските цени са ограничени от понижението на годишна база в цените на петрола и неенергийните суровини, котиращи в щатски долари.

² Милева С. (2015) Структурни изменения и темп на развитие на туризма под влияние на глобализацията, С., Авангард прима

³ Състояние на малкия и средния бизнес в България и последиците за сектора от COVID-19, 2021, <https://www.b2bconnect.bg/upload/media/default/0001/02/de705311fa0eb378126f71cbc0e4256b717bfef4.pdf>

През 2019 г. банковата система запази стабилност и функционираше при високи нива на ликвидност и капиталова адекватност, висока кредитна активност в конкурентна среда и увеличаващи се регулации. Бюджетното салдо на начислена основа през 2019 г. е на излишък за четвърта поредна година, като достигна 2.1% от БВП. През последните две години преди пандемията от COVID-19 както бюджетните постъпления, така и разходите, се увеличават с двуцифрени темпове.

НЕГАТИВНОТО ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ВЪРХУ МАКРОИКОНОМИЧЕСКИТЕ УСЛОВИЯ И ХОТЕЛИЕРСКИЯ БИЗНЕС

През 2019 г. туризмът осигурява 9,9 % от брутния вътрешен продукт и 11,6 % от всички работни места в ЕС⁴. От 2015 г. до пандемията от COVID-19 Европейската комисия преразглежда приоритетите на ЕС в областта на туризма в контекста на стратегиите за политиката в по-общ план, но не ги е претворила в конкретен план за действие в подкрепа на тяхното изпълнение. В отговор на силното въздействие на пандемията от COVID-19 върху туристическия сектор Европейската комисия представи мерки и предложения за смекчаване на въздействието на тази криза върху туристическата индустрия на ЕС и започва действия, насочени към определяне на програма за туризма за периода до 2030 г.

Разпространението на пандемията от коронавирус (COVID-19) в световен мащаб от началото на 2020 г. и въведените мерки за нейното ограничаване се отразяват в значително понижение на глобалната икономическа активност и намаляване на туристическите пътувания, понижаване на финансовите показатели в хотелиерския бизнес. Спад на реалния БВП се наблюдава едновременно във всички географски региони, като дълбочината му е безпрецедентна за периода след Втората световна война (-11.8% в еврозоната, -9.1% в САЩ и -7.9% в Япония).

В отговор на тези развития икономическата политика във всички засегнати държави е насочена към силно облекчаване и приемане на големи фискални и парични *стимули*. Безпрецедентните по обем стимули водят до допълнително откъсване на динамиката на пазарите от икономическото развитие. Първоначалният спад в цените е причинен от голямата несигурност, но бързо е компенсиран при основни индекси от изобилната ликвидност на големите по обем стимули, които не са добре насочени. Появяват се термини от типа на „*lockdown*“ и „*нова нормалност*“. Различните класове активи различно понасят развитието на паниката, свързана с безпомощността на държавите за адекватна бърза реакция срещу развитието на пандемията. Балансите на ЕЦБ и Федералния резерв се увеличават рязко през годината, в резултат на неконвенционалните мерки на паричната политика и щедрите фискални стимули, невъзможни за финансиране без подкрепата на централните банки, които се утвърждават като кредитори от първа инстанция на правителството, банковата система и други институции.

През 2017-2019 г. икономическата активност в страната нараства на тримесечна база с устойчив темп в диапазона 0.6-1.0%, но разпространението на COVID-19 преустанови тази тенденция. Данните от табл. 1 красноречиво говорят за това. БВП през 2019 г. е 42,8 млрд.лв. , а през 2020 г. пада на 40,3 млрд.лв.. Безработицата за 2019 г. е 10,0%, а през 2020 г. вече е 11,2 %. Инвестициите също намаляват, инфлацията се увеличава двойно.

Приносът на туристическата индустрия към икономиката на България е значителен. По данни на Световния съвет за пътувания и туризъм (WTTC) към 2016 г. общият дял на приходите от пътувания и туризъм в БВП на страната е 12,8% като прогнозите са през 2027 г. този дял да достигне до 16,7%. В момента туристическият сектор в България осигурява 362 924 работни места, което представлява 11,9% от всички трудово заети в страната. Очаква се до 2027 г. заетостта в туристическия сектор да нараства с около 1% годишно или да бъдат осигурени общо 462 091 работни места. За да обезпечи устойчивото

⁴ Пак там.

развитие на туристическия сектор и приноса му към икономиката на страната, българската държава си е поставила за цел да създаде благоприятна среда за развитие на конкурентоспособна туристическата индустрия и устойчиво управление на туристическите ресурси⁵.

От гледна точка на производствените фактори, свиването на икономическата активност от началото на 2020 г. се дължи главно на пониженото използване на факторите труд и капитал. Според оценки на Института по икономика и политики влошаването на икономическата активност през януари-септември 2020 г. има основно цикличен характер. В средносрочен план въздействието на пандемията върху потенциалното равнище на производство все още е несигурно и зависи както от намирането на ефективно медицинско решение срещу заразата, така и от реакцията на домакинствата и фирмите към здравната криза.

Поддържането на по-висока норма на предпазни спестявания от страна на икономическите агенти, въздържането от инвестиционни проекти, промяната в структурата на потребителското търсене, затварянето на бизнеси като туристическия, които са били производителни преди пандемията, необходимостта от реорганизация на трудовия процес, са все фактори, които водят до неоптималното използване на наличния капитал, излизане на хора извън работната сила, повишаване на естественото равнище на безработица и намаляване на общата факторна производителност.

Въведените ограничителни мерки срещу COVID-19 преустановиха наблюдаваните през периода 2019-2021 г. положителни тенденции на пазара на труда. По данни от националните сметки заетостта те започват да се понижават още от първото тримесечие на 2020 г., като общо за първите девет месеца годишният темп на спад възлиза на -2.4%. В същото време, коефициентът на безработица се повишава до 8.8% в края на май 2020 г. по данни на Агенцията по заетостта (спрямо 5.6% средно за 2019 г. и 6.2% за 2018 г.). Годишната инфлация се забавя до 0.6% през октомври 2020 г. (спрямо 2.5% средно през 2019 г.).

Преди пандемията от COVID-19 правителствата в България провеждат антициклична фискална политика, което води до натрупване на съществени по размер ликвидни буфери под формата на фискален резерв и ниско равнище на държавен дълг. През първите девет месеца на 2020 г. салдото по консолидираната фискална програма е положително, като дори и в пандемията се следва модела от предходните години за съсредоточаване на разходи през декември, което се отразява на тяхната ефективност. Негативно влияние върху размера на бюджетното салдо оказват влошаването на икономическата активност в страната и действието на автоматичните стабилизатори в икономиката, както и дискреционните мерки на правителството за подпомагане на доходите на домакинствата и фирмите в условията на пандемия⁶.

За смекчаване на негативните икономически ефекти върху банковия сектор в България, произтичащи от пандемията от COVID-19, през 2020 г. БНБ прие своевременно пакет от мерки на стойност 9.3 млрд. лв. за допълнително укрепване на капитала и ликвидността на банките. В допълнение, с цел подпомагане на ликвидността на домакинствата и фирмите, БНБ утвърди общо приложим за кредитните институции частен мораториум за временно спиране на плащанията по банков кредити във връзка с пандемията от COVID-19.

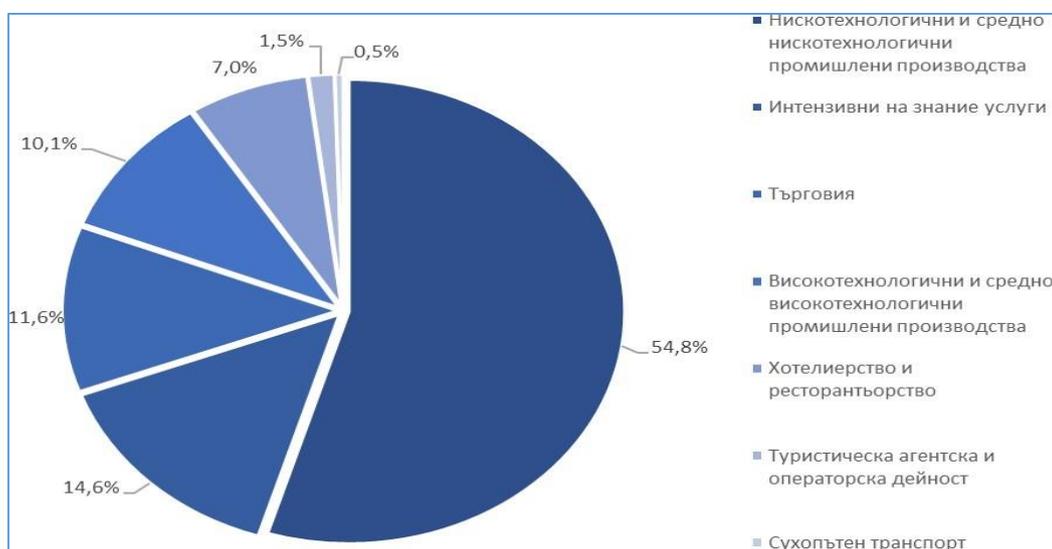
⁵ Националната програма за развитие България 2030

⁶ Стоянова, Н. (2021). Ефекти от пандемията на пазарите на селскостопанска продукция в световен мащаб. Sustainable Development & Competitiveness of Regions. Collective monograph Volume 4 COVID-19: CHALLENGES, RISKS AND OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT. Academic publishing house "Talent" University of agribusiness and rural development UARD Collective monograph series, стр. 12-26.

По отношение на капиталовите пазари в страната, може да се посочи, че в края на 2018 г. е създаден нов Пазар за растеж на МСП (BEAM -Bulgarian Enterprise Accelerator Market). Той дава възможност на МСП да набират капитал при облекчени условия за обхвата и периодичността на разкриваната от тях информация и въз основа на публикуването на облекчен по форма и съдържание проспект. Позволява се набиране на капитал до 3 млн. евро без проспект, който се одобрява от КФН. По този начин се счита, че компаниите биха имали по-лесен достъп до капиталовия пазар, но въпреки нормативните изисквания остават високи, и до 2020 г. няма регистрирана търговия на този пазар.

През 2021 г. оперативната среда в България е силно повлияна от няколко основни фактора, които нарушават очаквания ход на икономическо и обществено възстановяване. Пандемията от Covid-19 продължи да въздейства върху здравната система, социалната среда и икономиката, чрез последващото синусоидно въздействие на противоепидемичните мерки. Обществено-политическата ситуация в България през 2021 година също зае своята част от общата конюнктура, понесла тежестта на трите поредни парламентарни избори.

От фиг. 1 е видно, че към средата на 2021 г. *дейността на хотелиерските и ресторантьорски предприятия според приоритетните сектори на Изпълнителна агенция за насърчаване на малките и средни предприятия (ИАНМСП) е 7%.*

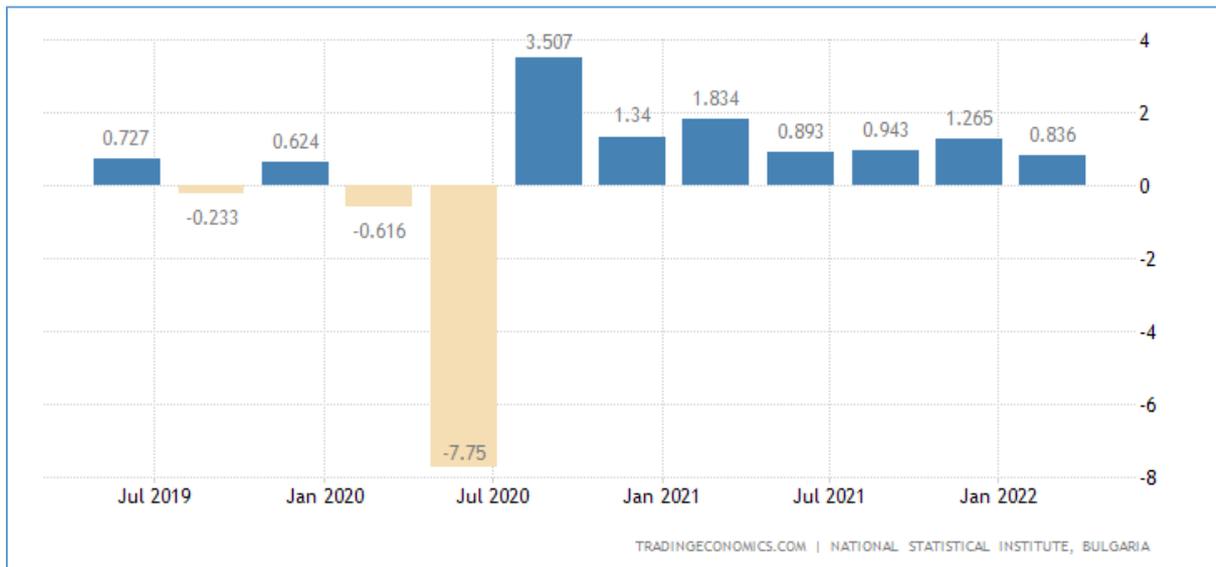
Фиг. 1. Дейност на хотелиерските и ресторантьорските предприятия, 2021 г.

Част от тези събития водят до своето реално изражение върху ежедневието на бизнеса и домакинствата, а именно до ценовата нестабилност в страната, генерирайки ръст на инфлацията от 7,8% на годишна база или най-високата стойност на показателя от 13 години насам. Основната причина за тази вълна са покачващите се цени на енергийните ресурси, които достигат рекордни нива на местния пазар. Това доведе до значителното увеличение на цените по отношение на транспорта (22,2%), комуналните услуги (11,6%), храните (8,8%). Икономическата активност и непромененото крайно потребление обаче допринесе до очакван икономически растеж от около 3,8% през 2021 г. Пазарът на труда също имаше благоприятно развитие, а безработицата продължи да намалява, следвайки тенденцията си, като достигна 4,8% в края на годината. Банковата система остана стабилна, добре капитализирана, с високи нива на ликвидност, покриващи изискванията на регулаторните органи. Кредитната активност генерира ръст в обемите на банките от 9,0% на годишна база, като кредитите на домакинства нараснаха с 13,4%⁷.

⁷ www.bnb.bg

В началото на 2022 г. продължаващата глобална здравна криза все още притиска социалната и икономическата среда. Щамът “Омикрон” остана сериозен фактор през първото тримесечие, което повлия негативно на развитието на бизнеса. Световният инфлационен натиск (ограниченото предлагане срещу силно търсене) оказва значително влияние върху българската икономика и последствията от него остават и през 2022 г., дори и през 2023 година. Според последните очаквания (прогнозирани през януари 2022 г.) БВП на България се очаква да нарасне с 3,5% в реално изражение през 2022 г.

Брутният вътрешен продукт (БВП) на България нараства с 0,84% през първото тримесечие на 2022 г. спрямо предходното тримесечие.

Фиг. 2. Брутен вътрешен продукт на България - растеж
Източник: Национален статистически институт, България,
<https://tradingeconomics.com/bulgaria/gdp-growth>

Уязвимост в икономическото състояние на България поражда и войната на Русия срещу Украйна. Относно пазара на труда, очакванията са насочени към запазване на нивото на безработицата през 2022 г. със среден темп от 4,8%. С добрата си капиталова и ликвидна позиция банките ще продължат да имат всички предпоставки да развиват дейността си, предлагайки на своите клиенти традиционни и иновативни продукти.

Оценка на промяната във въздействието на посочените външни фактори върху дейността на предприятията в периода март 2020 - март 2021)

Секторите „Хотелиерство и ресторантьорство“ и „Туристическа агентска и операторска дейност“ формират директно около 4.7% от заетостта в страната и 2.4% от брутната добавена стойност в икономиката. В същото време по данни от статистиката на платежния баланс приходите от износ на туристически услуги през 2019 г. възлиза на около 7489 млн. лв. или 6.3% от БВП⁸. За първите шест месеца на 2020 г. свиването на икономическата активност в сектора е допринесло с -0.88 пр.п. за годишния темп на спад на реалния БДС в икономиката (-3.4%).

През 2021 г. очакванията, че туристическият сектор ще се възстанови с по-бавни темпове спрямо останалите сектори, се сбъднаха. Според статистиката на НСИ за посещенията на чужденци в страната, през март и април 2020 г. е регистриран безпрецедентен по своя мащаб спад на пътуванията на чужди граждани. Годишният темп

⁸ Георгиева, М. (2016). Бизнес в примката на 2000 регулации // Капитал.

на спад на посещенията на чужденци в България през април възлиза на - 88.9% (с 650.3 хил. по-малко посещения), като общо за първите десет месеца на годината понижението е в размер на -60.6% (с 6 826.0 хил. по-малко посещения). Общо за периода януари-октомври намаление е регистрирано при пътуванията по всички посоки: „почивка и екскурзия“ с 76.1%, „служебна цел“ с -58.1%, и „други“ с -41.9%. По географско разпределение, регистрираният спад на посещенията от началото на годината се дължи на граждани от страни от Европейски съюз (-63.4%), други европейски страни (51.6%) и останал свят (72.1%).

Фиг. 3. Резултати от анкетно проучване

Източник: Анкетно проучване „Ефекти от пандемията COVID-19 върху МСП“, март 2021 г. ИИП.

През периода финансовият сектор също се характеризира с относителна стабилност. Консолидираният държавен дълг се поддържа в определени граници, като не надхвърля 29% от БВП и по оценка на Световната банка все още е един от най-ниските в ЕС.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Въпреки реформирането на икономиката, институциите у нас все още не функционират достатъчно ефективно, както се вижда от преминалата криза в банковия сектор, от натрупаните дефицити в енергийния сектор и от лошото качество и ограничен достъп до основни обществени услуги. Решаването на тези институционални предизвикателства би допринесло за подобряването на макроикономическата стабилност, за увеличаване доверието на инвеститорите и би стимулирало растежа в частния сектор.

Дефинирането на проблемите води до заключението, че независимо от изнесените данни описващи макросредата в България като динамична, тя не предлага условия за устойчиво развитие и няма изграден потенциал за преобразуване на икономиката и респективно хотелиерския бизнес в посока повишаване на производителността и постигане на устойчив растеж в близките няколко години.

ЛИТЕРАТУРА

1. Асенова, М., COVID-19 и отражението върху финансовия пазар в България, Инновации в технологиях и образование: сб. ст. участници XIV Международной научно-практической конференции «Инновации в технологиях и образовании», 26 марта 2021 г., Филиал КузГТУ в г. Белово. – Белово: Кузбасский государственный технический университет имени Т.Ф. Горбачева, 2021. Сборник статей, том 4, с. 36-39
2. Георгиев, Г., Б, Кръстев, Н. Марева, Инвестиции, Макрос, Пловдив, 2015
3. Георгиева, М., Бизнес в примката на 2000 регулации // Капитал, 2016
4. Икономиката на България, С, УНСС, 2020
5. Илиев, Цв., Микроикономика, изд. Медиа Груп-Иво Йорданов, С., 2012
6. Милева С., Структурни изменения и темп на развитие на туризма под влияние на глобализацията, С., Авангард прима, 2015
7. Националната програма за развитие България 2030
8. Стоянова, Н. (2021). Ефекти от пандемията на пазарите на селскостопанска продукция в световен мащаб. Sustainable Development & Competitiveness of Regions. Collective monograph Volume 4 COVID-19: CHALLENGES, RISKS AND OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE REGIONAL DEVELOPMENT. Academic publishing house “Talent” University of agribusiness and rural development UARD Collective monograph series, стр. 12-26.
9. Състояние на малкия и средния бизнес в България и последиците за сектора от COVID-19, 2021
10. Анкетно проучване „Ефекти от пандемията COVID-19 върху МСП“, март 2021 г. ИИП.
11. Atanasov, T. Bulgarian business incubators. В: Business Administration: Theory and Practice in Bulgaria. St. Kliment Ohridsky University Press, Sofia, 2017
12. www.bnb.bg
13. www.nsi.bg
14. <https://tradingeconomics.com/bulgaria/gdp-growth>
15. https://www.unwe.bg/Uploads/IEP/iep_1d1a1_2020_Икономиката_на_България.pdf

[df](#)